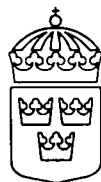

Regeringens proposition

1988/89: 74

om underrättelseskyldighet m. m. när
utlänningar är berövade friheten.

Prop.
1988/89: 74

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 8 december 1988.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Laila Freivalds

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att Sveriges internationella åtaganden rörande underrättelseskyldighet, besöksrätt m. m. enligt Wienkonventionen år 1963 om konsulära förbindelser och enligt bilaterala konsularkonventioner med fyra länder skall regleras i en ny lag. I samband därmed upphävs enligt förslaget en nu gällande bestämmelse om skyldighet att underrätta brittisk konsul.

Den nya lagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1989.

1 Förslag till

Lag om underrättelseskyldighet m. m. när utlänningar är berövade friheten.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Om en utlänning berövas friheten efter beslut av en myndighet, skall den som ansvarar för verkställigheten av beslutet på begäran av utlänningen utan dröjsmål underrätta hans hemlands konsulat om frihetsberövandet samt vidarebefordra meddelanden från honom till konsulatet.

När en utlänning har berövats friheten skall han utan dröjsmål upplysas om sin rätt att begära att konsulatet skall underrättas om frihetsberövandet och om sina möjligheter att få meddelanden till konsulatet vidarebefordrade.

2 § Om den som är berövad friheten inte motsätter sig det, skall hans hemlands konsul beredas tillfälle att besöka honom, samtala och brevväxla med honom samt se till att han får hjälp att ta tillvara sin rätt.

3 § Vid tillämpningen av 1 och 2 §§ skall iaktas vad som i lag eller annan författning annars är föreskrivet om rätt för den som är berövad friheten att ta emot besök eller att skriftligen eller muntligen utväxla meddelanden.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1989. I den mån artikel 19 i konsularkonventionen den 14 mars 1952 med Storbritannien, artikel 26 i konsularkonventionen den 5 mars 1955 med Frankrike, artikel 39 i eller första protokollet till konsularkonventionen den 30 november 1967 med Sovjetunionen eller artikel 16 i konsularkonventionen den 12 februari 1974 med Rumänien innehåller regler om underrättelseskyldighet och, såvitt gäller Storbritannien, besöksrätt som går längre än den nya lagens bestämmelser, tillämpas i stället de reglerna. Artiklarna och protokollet återges i bilagan till denna lag.

Bilaga

Konsularkonvention mellan Konungariket Sverige och Det Förenade Konungariket Storbritannien och Nord-Irland

Consular Convention between The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and The Kingdom of Sweden

KAPITEL V

PART V

Allmänna konsulära uppgifter

General Consular Functions

Artikel 19

Article 19

1. Konsul skall omedelbart av vederbörande myndigheter inom territoriet underrät-

(1) A consular officer shall be informed immediately by the appropriate authorities

tas, då medborgare i den utsändande staten inom konsulns distrikt anhålles eller häktas i avvaktan på rättegång eller på annat sätt berövas sin frihet.

2. Konsul skall tillåtas att utan dröjsmål besöka, enskilt samtala med samt ombesörja rättshjälp åt medborgare i den utsändande staten, som sálunda är anhållen, häktad eller eljest berövad sin frihet för rättsförhandlingar eller förhör eller som äger rätt att fullfölja talan i sin sak enligt de för ordinära rättsmedel gällande bestämmelserna om den tid inom vilken talan må fullföljas. Meddelande från sådan medborgare till konsuln skall utan dröjsmål vidarebefordras av territoriets myndigheter.

3. Efter anmälan hos vederbörande myndighet äger konsul, utan att detta innebär någon inskränkning i bestämmelserna under mom. 2, rätt att besöka medborgare i den utsändande staten, som inom hans distrikt är berövad sin frihet för att avtjäna frihetsstraff. Sådant besök skall ske under iakttagande av de föreskrifter som gälla för den anstalt där fången är intagen. Emellertid skola sådana föreskrifter medgiva konsul skäligen möjlighet att träffa och samtala med medborgare i den utsändande staten.

of the territory when any national of the sending state is confined in prison awaiting trial or is otherwise detained in custody within his district.

(2) A consular officer shall be permitted to visit without delay, to converse privately with and to arrange legal representation for, any national of the sending state who is so confined or detained for the purpose of any proceedings or interrogations or who is entitled to appeal under the ordinary rules as to the time within which an appeal may be made. Any communication from such a national to the consular officer shall be forwarded without delay by the authorities of the territory.

(3) Without prejudice to the provisions of paragraph (2) of this Article, when a national of the sending state is detained in custody in pursuance of his sentence, the consular officer within whose district he is detained shall, upon notification to the appropriate authority, have the right to visit him. Any such visit shall be conducted in accordance with the regulations in force in the institution in which he is detained, it being understood, however, that such regulations shall permit reasonable access to and opportunity of conversing with such national.

Artikel 37

Konventionen skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten utväxlas i London. Konventionen skall träda i kraft på den trettonde dagen efter ratifikationsinstrumentens utväxling och skall därefter förbli i kraft intill sex månader från den dag då endera av de Höga Fördragsslutande Parterna underrättat den andra om sin önskan att uppsäga konventionen.

Till bekräftelse härav hava ovannämnda befullmäktigade ombud undertecknat denna konvention och därå anbragt sina sigill.

Som skedde i Stockholm den 14 mars 1952 i två exemplar, på engelska och svenska språken, och skola båda texterna äga lika vitsord.

Article 37

This Convention shall be ratified and the instruments of ratification shall be exchanged at London. The Convention shall enter into force on the thirtieth day after the date of exchange of the instruments of ratification and shall continue in force until six months from the date on which either High Contracting Party shall have given to the other notice of termination.

In witness whereof, the above-mentioned Plenipotentiaries have signed this Convention and affixed thereto their seals.

Done, in duplicate, at Stockholm, this fourteenth day of March 1952 in the English and Swedish languages, both texts being equally authoritative.

*Översättning***Convention consulaire entre la
République Française et le Royaume de
Suède****Konsularkonvention mellan
Konungariket Sverige och Franska
Republiken****TITRE IV****Attributions consulaires****KAPITEL IV****Konsuls befogenheter***Article 26*

Les consuls et agents consulaires seront informés, sur leur demande, par les autorités compétentes, de l'identité de leurs ressortissants détenus dans leur circonscription, sauf si les intéressés s'y opposent.

Les autorités compétentes informent immédiatement les consuls et agents consulaires de l'arrestation ou de la détention, dans leur circonscription, de tout ressortissant de l'Etat d'envoi qui en fait la demande. Le consul peut alors être autorisé à visiter ses ressortissants conformément aux règlements de l'établissement de détention et à s'entretenir avec eux en vue de prendre toute disposition pour leur défense en justice. Toute communication destinée au Consul par ce ressortissant lui est transmise par les soins de l'autorité compétente.

Lorsque le ressortissant purge, après condamnation, une peine privative de liberté, le consul dans la circonscription duquel il est détenu a le droit de le visiter moyennant autorisation de l'autorité compétente. Toute visite de ce genre doit permettre au consul ou à son délégué de s'entretenir avec le prisonnier, conformément aux règlements des prisons.

Article 46

La présente Convention entrera en vigueur à dater du jour de l'échange des instruments

Artikel 26

Konsul och konsularagent skola, om de så begära, av vederbörande myndigheter erhålla uppgifter om vilka medborgare i den utsändande staten, som äro intagna i häkte eller fångvårdsanstalt inom deras distrikt, utom i fall då de intagna motsätta sig detta.

Vederbörande myndigheter skola omedelbart underrätta konsul och konsularagent, då medborgare i den utsändande staten anhålles eller häktas inom deras distrikt och den anhållne eller häktade begär att så skall ske. Konsuln äger i sådant fall erhålla tillstånd att besöka medborgaren i fråga med iakttagande av vederbörande anstalts regler samt att samtala med honom för att bliva i tillfälle att vidtaga erforderliga åtgärder för hans försvar inför rätta. Meddelanden från den anhållne eller häktade till konsul skola befordras till denne genom vederbörande myndighets försorg.

Då medborgare i den utsändande staten efter att ha dömts till frihetsstraff avtjänar sådant, skall konsul inom vars distrikt detta sker äga rätt att besöka honom efter tillstånd av vederbörande myndighet. Vid besök av sådant slag bör konsul eller den han sätter i sitt ställe äga möjlighet att samtala med fången under iakttagande av anstaltsreglerna.

Artikel 46

Denna konvention skall träda i kraft på dagen för ratifikationsinstrumentens

de ratification qui aura lieu à Stockholm, aussitôt que faire se pourra.

Elle demeurera en vigueur jusqu'à ce que l'une des Hautes Parties Contractantes la dénonce, moyennant un préavis d'une année.

En foi de quoi, les Plénipotentiaires ont signé la présente Convention et y ont apposé leur sceau.

Fait à Paris, le 5 mars 1955.

utväxling, vilken skall ske i Stockholm så snart sig göra låter.

Den skall förbliva i kraft till dess endera av de Höga Fördragsslutande Parterna uppsäger densamma, varvid ett års uppsägningstid skall gälla.

Till bekräftelse varav de befullmäktigade ombuden undertecknat denna konvention och därå anbragt sina sigill.

Paris den 5 mars 1955.

**Konsularkonvention
mellan Sverige och de Socialistiska
Rådsrepublikernas Union**

**Консульская конвенция
между Швецией и Союзом Советских
Социалистических Республик**

KAPITEL IV

Раздел IV

Konsulära uppgifter

Консульские функции

Artikel 39

1. I fall då en medborgare i den sändande staten arresterats eller anhållits i annan form skall vederbörande myndigheter i den mottagande staten omedelbart underrätta konsuln därom.

2. I fall då en medborgare i den sändande staten arresterats eller anhållits i annan form eller avtjänar fängelsestraff skall konsuln ha rätt att besöka och meddela sig med honom utan dröjsmål. De i detta moment nämnda rättigheterna skall utövas i enlighet med den mottagande statens lagar och förordningar, förutsatt dock att dessa lagar och förordningar icke omintetgör dessa rättigheter.

Статья 39

1. Компетентные власти государства пребывания немедленно уведомляют консульское должностное лицо представляемого государства об аресте или задержании в иной форме гражданина представляемого государства.

2. Консульское должностное лицо имеет право незамедлительно посетить и познакомиться с гражданином представляемого государства, находящимся под арестом или задержанным в иной форме или отбывающим срок тюремного заключения. Права, указанные в настоящем пункте, должны осуществляться в соответствии с законами и правилами государства пребывания при условии, однако, что упомянутые законы и правила не должны аннулировать этих прав.

KAPITEL V

Slutbestämmelser*Artikel 45*

1. Denna konvention skall ratificeras och träder i kraft på den trettionde dagen efter ratifikationsinstrumentens utväxling som skall äga rum i Stockholm.

2. Konventionen skall förbli i kraft intill utgången av sex månader efter den dag då endera Fördragsslutande Parten underrättar den andra om sin önskan att uppsäga konventionen.

Till bekräftelse härav har de båda Parterna befullmäktigade ombud undertecknat denna konvention och därpå anbragt sina sigill.

Som skedde i Moskva den 30 november 1967 i två exemplar på svenska och ryska språken, och skall båda texterna äga lika vitsord.

**Första protokollet
till konsularkonventionen
mellan Sverige och De Socialistiska
Rådsrepublikernas Union**

Vid undertecknandet av konsularkonventionen av denna dag mellan Sverige och De Socialistiska Rådsrepublikernas Union (här nedan kallad "konventionen") har de Fördragsslutande Parterna överenskommit om följande:

1. Den underrättelse till konsul om arrestering eller anhållande i annan form av medborgare i den sändande staten, som nämnes i artikel 39 mom. 1 i konventionen, skall lämnas inom loppet av en till tre dagar från tidpunkten för arresteringen eller anhållandet i annan form, beroende på kommunikationsförhållandena.

2. De i artikel 39 mom. 2 i konventionen nämnda rättigheterna för konsul att besöka och meddela sig med medborgare i den sändande staten, som befinner sig under arrest eller anhållits i annan form, skall få utövas

**Раздел V.
Заключительные
постановления**

Статья 45

1. Настоящая Конвенция подлежит ратификации и вступит в силу на тридцатый день после обмена ратификационными грамотами, который состоится в Стокгольме.

2. Конвенция будет оставаться в силе до истечения шести месяцев со дня, когда одна из Договаривающихся Сторон сообщит другой Договаривающейся Стороне о своем желании прекратить ее действие.

В удостоверение чего Уполномоченные обеих Договаривающихся Сторон подписали настоящую Конвенцию и скрепили ее своими печатями.

Совершено в Москве 30 ноября 1967 года в двух экземплярах, каждый на шведском и русском языках, причем оба текста имеют одинаковую силу.

**Первый протокол
к консульской конвенции
между Швецией и Союзом Советских
Социалистических Республик**

При подписании сего числа Консульской Конвенции между Швецией и Союзом Советских Социалистических Республик (далее именуемой «Конвенцией») Договаривающиеся Стороны согласились о нижеследующем:

1. Уведомление консульского должностного лица об аресте или задержании в иной форме гражданина представляемого государства, упомянутое в пункте 1 статьи 39 Конвенции, производится в течение одного-трех дней со времени ареста или задержания в иной форме в зависимости от условий связи.

2. Права консульского должностного лица посещать и сноситься с гражданином представляемого государства, находящимся под арестом или задержанным в иной форме, упомянутые в пункте 2 статьи

inom loppet av två till fyra dagar efter arresteringen eller anhållandet i annan form av sådan medborgare, beroende av hans vistelseort.

3. De i artikel 39 mom. 2 i konventionen angivna rättigheterna för konsul att besöka och meddela sig med medborgare i den sändande staten, som befinner sig under arrest eller är anhållen i annan form eller avtjänar fängelsestraff, skall få utövas kontinuerligt.

4. Förevarande protokoll skall utgöra en integrerande del av konventionen.

Till bekräftelse härav har de befullmäktigade ombuden för de Fördragsslutande Parterna undertecknat detta protokoll och därå anbragt sina sigill.

Som skedde i Moskva den 30 november 1967 i två exemplar på svenska och ryska språken, och skall båda texterna äga lika vitsord.

Konsularkonvention mellan Konungariket Sverige och Socialistiska Republiken Rumänien

KAPITEL II

Konsulära uppgifter

Artikel 16

Skydd av den sändande statens medborgare

1. Konsul har rätt inom konsulatsdistriktet sätta sig i förbindelse med medborgare i den sändande staten och äger lämna sådan medborgare allt slags bistånd, bl. a. i rättsliga angelägenheter.

Den mottagande staten får ej inskränka tillträdet till konsulatet för medborgare i den sändande staten eller sådan medborgares möjligheter att meddela sig med konsulatet.

39 Конвенции, предоставляются в течение двух-четырех дней со времени ареста или задержания в иной форме такого гражданина в зависимости от его местонахождения.

3. Права консульского должностного лица, указанные в пункте 2 статьи 39 Конвенции, посещать и сноситься с гражданским представляемого государства, находящимся под арестом или задержанным в иной форме или отбывающим срок тюремного заключения, предоставляются на периодической основе.

4. Настоящий Протокол является неотъемлемой частью Конвенции.

В удостоверение чего Уполномоченные обеих Договаривающихся Сторон подписали настоящий Протокол и скрепили его своими печатями.

Совершено в Москве 30 ноября 1967 года в двух экземплярах, каждый на шведском и русском языках, причем оба текста имеют одинаковую силу.

Consular Convention between the Kingdom of Sweden and the Socialist Republic of Romania

CHAPTER II

Consular functions

Article 16

Protection of citizens of the sending State

1. A consular officer shall be entitled within the consular district to communicate with a citizen of the sending State and may render him every assistance, int. al., in legal matters.

No restriction shall be placed by the receiving State upon the access of a citizen of the sending State to the consular post or upon communication by him with the consular post.

2. Konsul skall underrättas av vederbörande myndigheter i den mottagande staten, när en medborgare i den sändande staten anhålls eller häktas inom konsulatsdistriktet. Sådan underrättelse skall lämnas utan dröjsmål och i varje fall inom fem dagar.

3. Varje meddelande till konsuln från den som anhållits eller häktats skall vidarebefordras utan dröjsmål av vederbörande myndigheter. Konsuln har på motsvarande sätt rätt att meddela sig med den som anhållits eller häktats och får bistå honom att anskaffa rättsligt biträde och representation.

Konsuln skall också ha rätt att besöka den som anhållits eller häktats. Sådana besök skall tillåtas utan dröjsmål. Efter utgången av sju dagar från tiden för anhållandet eller häktningen får sådana besök ej uppskjutas av vederbörande myndigheter i den mottagande staten.

4. Om en medborgare i den sändande staten avtjänar frihetsstraff i den mottagande staten, skall konsul ha rätt att meddela sig med och besöka honom.

5. De rättigheter som tillerkänns konsul i denna artikels mom. 3 och 4 skall utövas i enlighet med gällande lagar och förordningar i den mottagande staten.

2. A consular officer shall be notified by the competent authorities of the receiving State when a citizen of the sending State is arrested or detained in custody within his consular district. Such notification shall be made without delay and in any event within five days.

3. Any communication addressed to the consular officer by a citizen of the sending State who has been so arrested or detained shall be forwarded without delay by the competent authorities. The consular officer shall likewise be entitled to communicate with the arrested or detained person and may assist him in obtaining legal assistance and representation.

The consular officer shall also be entitled to visit the arrested or detained person. Such visits shall be allowed without delay. After the expiry of seven days from the time of arrest or detention, such visits shall not be postponed by the competent authorities of the receiving State.

4. In any case where a citizen of the sending State is serving a sentence of imprisonment in the receiving State, a consular officer shall be entitled to communicate with and visit him.

5. The rights accorded to a consular officer under paragraphs 3 and 4 of this Article shall be exercised in conformity with the laws and regulations of the receiving State.

KAPITEL IV

Slutbestämmelser

Artikel 46

1. Denna konvention skall ratificeras och ratifikationsinstrumenten utväxlas i Bukarest så snart som möjligt.

2. Konventionen skall träda i kraft den trettionde dagen efter ratifikationsinstrumentens utväxling och skall gälla för en tid av fem år. Den skall därefter förbli i kraft till dess att den upphör att gälla i enlighet med denna artikels mom. 3.

3. Vardera Höga Fördragsslutande Parten kan sätta konventionen ur kraft vid utgången

CHAPTER IV

Final provisions

Article 46

1. This Convention shall be ratified and the instruments of ratification shall be exchanged in Bucharest as soon as possible.

2. The Convention shall enter into force on the thirtieth day after the date of the exchange of instruments of ratification and shall remain in force for a period of five years. It shall thereafter continue in force until such date as it may terminate in conformity with paragraph 3 of this Article.

3. Either High Contracting Party may cause the Convention to terminate upon the

av fem år eller när som helst därefter genom att tillstålla den andra Höga Fördragsslutande Parten skriftlig uppsägning tolv månader i förväg.

Till bekräftelse härav har de befullmäktigade ombuden undertecknat denna konvention och försett den med sina sigill.

Som skedde i Stockholm den 12 februari 1974 i två exemplar på svenska, rumänska och engelska språken. I händelse av meningskiljaktigheter rörande tolkningen skall den engelska texten äga vitsord.

expiry of the initial period of five years or at any time thereafter by giving to the other High Contracting Party notice in writing to this effect twelve months in advance.

In witness whereof, the respective Plenipotentiaries have signed this Convention and affixed thereto their seals.

Done in duplicate in Stockholm this 12th day of February, 1974 in the Swedish, Romanian and English languages. In case of different interpretation of the texts, the English text shall prevail.

Lag om ändring i kungörelsen (1952:644) angående skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul.

Härigenom föreskrivs att 3 § kungörelsen (1952:644) angående skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul¹ skall upphöra att gälla vid utgången av juni månad 1989.

¹ Senaste lydelse av 3 § 1987:919.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 8 december 1988

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Sigurdson, Hjelm-Wallén, S. Andersson, Bodström, Göransson, Dahl, R. Carlsson, Hulterström, Lindqvist, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Engström, Freivalds, Wallström

Föredragande: statsrådet Freivalds

Proposition om underrättelseskyldighet m. m. när utlänningar är berövade friheten

1 Inledning

Med stöd av regeringens bemyndigande tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet i mars 1983 en särskild utredare för att se över reglerna om häktning och anhållande m. m. Till särskild utredare förordnades hovrättspresidenten Carl-Ivar Skarstedt. Utredningen antog namnet 1983 års häktningsutredning.

Utredningen lämnade i juni 1985 sitt huvudbetänkande (SOU 1985: 27) *Gripen – Anhållen – Häktad. Straffprocessuella tvångsmedel m. m.* Betänkandet har lett till ändringar i bl. a. rättegångsbalken rörande förutsättningarna för gripande, anhållande och häktning och de frister inom vilka sådana frihetsberövanden skall prövas av domstol (prop. 1986/87: 112, JuU 1987/88: 7, rskr. 30, SFS 1987: 1211).

I direktiven till utredningen togs även upp en fråga om behovet av regler om underrättelseskyldighet i samband med anhållande och häktning av utländska medborgare. Utredningen överlämnade i juni 1987 betänkandet (Ds Ju 1987: 9) *Förslag till lag om underrättelseskyldighet m. m. vid frihetsberövande av utländska medborgare*. I betänkandet föreslås en lag som med hänsyn till våra internationella åtaganden reglerar underrättelseskyldigheten och besöksrätten vid frihetsberövanden av utländska medborgare. Betänkandets lagförslag bör fogas som *bilaga 1* till protokollet i detta ärende.

Betänkandet har remissbehandlats. Yttranden över betänkandet har inkommit från *justitiekanslern, riksåklagaren, domstolsverket, rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen, socialstyrelsen, statens invandrarverk, hovrätten för Västra Sverige, Stockholms tingsrätt, riksdagens ombudsmän, Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund, Föreningen Sveriges statsåklagare, Föreningen Sveriges åklagare, Landsorganisationen i Sverige och Centralorganisationen SACO/SR*. Vidare har *Föreningen Sveriges länspolischefer* och *Föreningen Sveriges polischefer* avgett ett gemensamt yttrande.

En sammanställning av remissyttrandena har upprättats i justitiedepartementet och finns tillgänglig i lagstiftningsärendet (dnr 87 – 1754).

Regeringen beslöt den 17 november 1988 att inhämta lagrådets yttrande över inom justitiedepartementet på grundval av betänkandet och remissyttrandena upprättade förslag till

1. lag om underrättelseskyldighet m. m. när utlänningar är berövade friheten,

2. lag om ändring i kungörelsen (1952:644) angående skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul.

De remitterade lagförslagen är, bortsett från några smärre jämkningar av huvudsakligen redaktionell natur, likalydande med dem som nu läggs fram. Lagrådet lämnade förslagen utan erinran. Lagrådets yttrande bör fogas som *bilaga 2* till protokollet i detta ärende.

Jag avser att nu ta upp frågan om förslag till riksdagen om underrättelseskyldighet m. m. när utlänningar är berövade friheten.

Jag har i detta ärende samrått med chefen för utrikesdepartementet.

2 Bakgrund

Sverige har tillträtt Wienkonventionen den 24 april 1963 om konsulära förbindelser. I artikel 36 i den konventionen finns bestämmelser om skyldighet att underrätta en främmande stats konsulat, om en medborgare i den staten har berövats friheten här, samt bestämmelser om rätt för konsulater att bl. a. besöka den som har berövats friheten.

Genom bilaterala konsularkonventioner med Storbritannien, Frankrike, Sovjetunionen och Rumänien har Sverige gentemot dessa stater åtagit sig underrättelseskyldighet vid frihetsberövande. Också dessa bilaterala konventioner innehåller regler om besöksrätt för konsulater.

Bestämmelserna om underrättelseskyldighet och besöksrätt i konventionen med Storbritannien har föranlett utfärdandet av kungörelsen (1952:644) ang. skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul. Sveriges tillträde till Wienkonventionen och de bilaterala konventionerna har dessutom föranlett vissa föreskrifter och anvisningar inom kriminalvårdsverket samt polis- och åklagarväsendet. Härutöver har den i konventionerna föreskrivna underrättelseskyldigheten och besöksrätten inte blivit föremål för någon lagstiftning eller annan reglering.

Det har vid olika tillfällen inträffat att utländska beskickningar fäst utrikesdepartementets uppmärksamhet på att Sverige inte har uppfyllt sina förpliktelser av angivet slag. Man har särskilt pekat på brister i fullgörandet av skyldigheten att underrätta konsulat om frihetsberövanden.

Jag vill i detta sammanhang även nämna att Sverige ingått ett antal andra internationella avtal som innehåller bestämmelser av i huvudsak likartat slag. De avtal som åsyftas är

– konventionen den 16 december 1970 för bekämpande av olaga besitt-

ningstagande av luftfartyg (Haagkonventionen), ratificerad av Sverige år 1971 (prop. 1971:92),

– konventionen den 23 september 1971 för bekämpande av brott mot den civila luftfarten (Montrealkonventionen), ratificerad av Sverige år 1973 (prop. 1973:92),

– konventionen den 14 december 1973 om förebyggande och bestraffning av brott mot diplomater och andra internationellt skyddade personer, ratificerad av Sverige år 1975 (prop. 1975:71),

– konventionen den 17 december 1979 mot tagande av gisslan (gisslankonventionen), ratificerad av Sverige år 1980 (prop. 1980/81:56) och

– konventionen den 10 december 1984 mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (tortyrkonventionen), ratificerad av Sverige år 1985 (prop. 1985/86:17).

Till de konventioner som innehåller bestämmelser om underrättelseskyldighet hör också de bilaterala avtal som Sverige har ingått med olika stater – Frankrike (SÖ 1921:22), Japan (SÖ 1923:7), Luxemburg (SÖ 1923:5), Mexiko (SÖ 1922:14), Nederländerna (avtal från 1910), Polen (SÖ 1921:25), Schweiz (SÖ 1921:24) och Ungern (SÖ 1922:4) – om ömsesidigt utbyte av underrättelser om sinnessjuka för att tillförsäkra dessa den hjälp som de kan behöva från sina ambassader eller konsulat. Bestämmelsen i 6 § första stycket kungörelsen (1966:585) ang. tillämpningen av lagen om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, m. m., om omedelbar underrättelse till utrikesdepartementet i de fall medborgare i annan främmande stat än Danmark, Finland, Island eller Norge tas in på sjukhus med stöd av nämnda lag har sin grund i dessa konventioner. Genom Wienkonventionen och de bilaterala konsularkonventionerna får emellertid underrättelseskyldigheten anses ha utsträckts även till övriga stater. Inom regeringskansliet bereds för närvarande förslag till ny lagstiftning om psykiatrisk tvångsvård. I samband därmed kommer nämnda bestämmelse i kungörelsen att ses över.

De multilaterala och bilaterala avtal vid sidan om konsularkonventionerna som jag senast nämnt innehåller bestämmelser om underrättelseskyldighet m. m. vid frihetsberövanden som inte sträcker sig längre än Wienkonventionens bestämmelser i samma ämne. Sveriges åtaganden enligt avtalen kommer därför att tillgodoses genom den lagreglering av Wienkonventionens bestämmelser som jag föreslår i denna lagrådsremiss. Jag tar därför inte vidare upp dessa avtal.

3 Allmän motivering

3.1 Konsularkonventionerna och gällande svenska regler om underrättelseskyldighet m. m.

Wienkonventionen om konsulära förbindelser ratificerades av Sverige den 25 januari 1975 (Sveriges överenskommelser med främmande makter (SÖ) 1974:10, prop. 1973:172). Av artikel 36:1 b i Wienkonventionen följer att en annan stats konsulat skall underrättas utan dröjsmål om en

medborgare i den staten anhålls, sätts i fängelse eller i häkte i avvaktan på rättegång eller tas i förvar på annat sätt och begär att en sådan underrättelse skall lämnas. Myndigheterna i det land där ett frihetsberövande sker skall utan dröjsmål vidarebefordra meddelanden från den frihetsberövade till konsulatet och upplysa honom om hans rättigheter enligt det momentet i artikeln.

Artikel 36: 1 c innehåller bestämmelser om rätt för konsulater att besöka frihetsberövade, att samtala och brevväxla med dem och att ombesörja att de får rättsligt biträde. En konsul skall dock avstå från att ingripa till förmån för den frihetsberövade, om denne uttryckligen motsätter sig ett sådant ingripande.

Av artikel 36: 2 framgår att de angivna rättigheterna skall utövas inom ramen för gällande lagar och förordningar i den mottagande staten, varvid dock förutsätts att dessa lagar och förordningar skall medge ett fullt förverkligande av de ändamål för vilka de enligt artikeln beviljade rättigheterna är avsedda. I artikel 70: 1 sägs att bestämmelserna i konventionen skall äga tillämpning även på en diplomatisk beskickning, om denna fullgör sitt lands konsulära uppgifter.

Underrättelseskyldighet och besöksrätt har också, som nämnts, behandlats i följande fyra bilaterala överenskommelser: 1. konsularkonventionen den 14 mars 1952 med Storbritannien (SÖ 1952: 1, prop. 1952: 169), 2. konsularkonventionen den 5 mars 1955 med Frankrike (SÖ 1957: 33, prop. 1955: 157), 3. konsularkonventionen den 30 november 1967 med Sovjetunionen (SÖ 1968: 6, prop. 1968: 28) och 4. konsularkonventionen den 12 februari 1974 med Rumänien (SÖ 1975: 31, prop. 1974: 49).

I konventionerna med Storbritannien, Sovjetunionen och Rumänien finns inga bestämmelser om underrättelse som förutsätter att den frihetsberövade skall ha framfört ett önskemål om att underrättelse till konsul skall ske.

När det gäller medborgare i Storbritannien, Frankrike och Sovjetunionen gäller vidare enligt de särskilda överenskommelserna med dessa länder att konsulatet skall underrättas *omedelbart* om frihetsberövandet. Enligt första protokollet till konventionen mellan Sverige och Sovjetunionen innebär detta att underrättelsen skall lämnas inom loppet av en till tre dagar från tidpunkten för frihetsberövandet beroende på kommunikationsförhållandena. Wienkonventionen och konventionen med Rumänien föreskriver att en underrättelse skall ske utan dröjsmål. Enligt sistnämnda konvention innebär detta inom fem dagar.

Rätten att besöka och meddela sig med den som har berövats friheten skall enligt konventionerna med Storbritannien, Sovjetunionen och Rumänien få utövas utan dröjsmål. Detta innebär enligt det nämnda tilläggsprotokollet till konventionen mellan Sverige och Sovjetunionen att ett besök skall få ske inom loppet av två till fyra dagar beroende på den frihetsberövades vistelseort. Enligt konventionen med Rumänien gäller att ett besök skall tillåtas att ske utan dröjsmål och alltid senast inom sju dagar efter frihetsberövandet. Wienkonventionen och konventionen med Frankrike anger inte närmare inom vilken tid ett besök skall få ske.

Enligt konventionen med Storbritannien skall en konsul ha rätt att

samtala enskilt med en brittisk medborgare som är berövad friheten i ett mål eller ärende som inte är slutligt avgjort.

Bestämmelserna i konventionerna får anses gälla alla former av frihetsberövanden, såväl med anledning av brott som i administrativ ordning.

Bestämmelserna i Wienkonventionen angående underrättelseskyldighet och besöksrätt får anses vara ett uttryck för allmän folkrätt. De bör därför tillämpas beträffande alla utläningar som berövas friheten här i landet, även om konventionen inte har biträtts av alla länder (prop. 1973: 172 s. 22). Dock gäller bestämmelserna i de bilaterala konventionerna framför Wienkonventionens regler i de fall då de innebär mera vittgående åtaganden.

Sveriges anslutning till de aktuella konventionerna har föranlett lagstiftning såvitt angår immunitet och privilegier för främmande stats konsulat och konsulatsmedlemmar jämte deras familjer och betjäning samt konsulära kurirer. Bestämmelser härom har tagits in i lagen (1976: 661) om immunitet och privilegier i vissa fall. Genom lagen (1970: 86) om befrielse för utländsk konsul från skyldighet att avlägga vittnesmål m. m. har frågor i Wienkonventionens bestämmelser om vittnesmål av utländsk konsul reglerats. I kungörelsen (1952: 664) angående skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul har föreskrivits om underrättelseskyldighet enligt konventionen med Storbritannien.

Närmare regler för tillämpning av konventionsbestämmelserna finns i 11 § i kriminalvårdsverkets anstaltsföreskrifter (KVVFS 1986: 4) och 8 § i verkets häktesföreskrifter (KVVFS 1986: 5) samt, för de fall där utläningen är anhållen eller administrativt frihetsberövad, i rikspolisstyrelsens allmänna råd om skyldighet att lämna underrättelse till konsulat om frihetsberövande åtgärd mot utländsk medborgare (RPS FS 1986: 45). Riksåklagaren har för åklagarnas del lämnat anvisningar i ämnet (RÅ:s cirkulär C 79).

Enligt 65 § utlänningsförordningen (1980: 377) skall en domstol som beslutar att häkta en utläning anmäla detta till invandrarverket. Beträffande medborgare i Danmark, Finland, Island och Norge skall invandrarverket enligt samma paragraf underrätta den centrala utlänningsmyndigheten i den häktades hemland.

3.2 Sveriges internationella åtaganden bör införlivas med svensk rätt genom lag

Mitt förslag: Sveriges internationella åtaganden rörande underrättelseskyldighet, besöksrätt m. m. enligt Wienkonventionen 1963 om konsulära förbindelser och bilaterala konsulkonventioner med fyra länder skall regleras i lag med utgångspunkt i Wienkonventionen.

Utredningens förslag överensstämmer i huvudsak med mitt.

Remissinstanserna är positivt inställda till utredningens förslag. Flera har emellertid synpunkter på olika enskildheter i förslaget.

Skälen för mitt förslag: Har Sverige ingått överenskommelser med andra stater, skall Sverige givetvis se till att de åtaganden som därigenom har gjorts blir uppfyllda. Vissa av de åtaganden Sverige har gjort genom de tidigare angivna konventionerna om konsulära förbindelser har numera reglerats i interna författningar och andra regler. Riskerna för att konventionsbestämmelserna inte skall följas av berörda myndigheter har därmed begränsats. De interna föreskrifter som har utfärdats är emellertid i vissa stycken ofullständiga. Varken kriminalvårdsstyrelsens häktes- eller anstaltsföreskrifter eller rikspolisstyrelsens allmänna råd om underrättelseskyldighet m. m. innehåller t. ex. regler om den besöksrätt som föreskrivs i konventionerna. I den utsträckning det är fråga om administrativa frihetsberövanden inom den kommunala verksamheten saknas svenska regler, med undantag för de bestämmelser i 6 § kungörelsen (1966: 585) ang. tillämpningen av lagen (1966: 293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall, m. m. som jag tidigare nämnt (avsnitt 2).

Det finns därför, som utredningen och remissinstanserna funnit, behov av att införliva konventionsbestämmelserna med den svenska rätten genom särskild reglering. Med tanke främst på att det blir fråga om åligganden även för kommuner och landstingskommuner bör bestämmelserna tas in i en ny lag (jfr 8 kap. 5 § regeringsformen). Det kan också vara en fördel med hänsyn till svenska medborgares anspråk på en korrekt behandling utomlands att Sverige särskilt reglerar dessa frågor i lag.

Det är enligt min mening naturligt att en lagreglering av våra åtaganden sker med utgångspunkt i Wienkonventionens bestämmelser.

I förhållande till Storbritannien, Frankrike, Sovjetunionen och Rumänien har Sverige i de bilaterala konventionerna gjort mer vittgående åtaganden när det gäller underrättelseskyldighet och — såvitt gäller Storbritannien — besöksrätt än som gäller enligt Wienkonventionen. Även om vissa skäl kan tala för att man tar in även motsvarande särregler i den föreslagna lagstiftningen, är det enligt min mening lämpligare att i denna endast ange att mer långtgående bestämmelser i avtal med dessa länder skall gälla i stället för de regler som annars finns i lagen. Sverige har sedan Wienkonventionen ratificerades 1975 haft som princip att inte ingå några nya bilaterala konventioner på området. Mot bakgrund härav bör särreglerna i de bilaterala konventionerna lämpligen införlivas med svensk rätt genom en övergångsbestämmelse varjämte de aktuella konventionsreglerna tas in som en bilaga till den nya lagen.

Reglerna om underrättelseskyldighet och besöksrätt i konventionerna får anses gälla såväl straffprocessuella som administrativa frihetsberövanden. Sannolikt gäller enligt Wienkonventionen och konventionen med Storbritannien underrättelseskyldigheten också vid intagning i kriminalvårdsanstalt. En reglering i ämnet bör därför avse samtliga former av frihetsberövanden efter beslut av myndighet.

Avfattningen av vissa av de bilaterala konsularkonventionerna skulle kunna ge intryck av att konsuln har rätt att besöka den frihetsberövade oberoende av dennes inställning till besöket. Det bör därför framhållas att Sveriges inställning till denna fråga alltid varit att besöksrätten aldrig får utövas mot den frihetsberövades vilja.

Flera remissinstanser, bl. a. riksåklagaren och rikspolisstyrelsen, har pekat på det problem som ligger i att en pågående förundersökning kan försvåras genom en snar underrättelse till konsulatet eller genom ett besök av konsuln. Rikspolisstyrelsen har med hänsyftning på brott mot rikets säkerhet framhållit att det är angeläget att det ges möjligheter såväl att dröja med att lämna underrättelser som att inom ramen för gällande lagstiftning begränsa den frihetsberövades kontakter med bl. a. företrädare för hans hemland.

Vid ratifikationen av konventionen mellan Sverige och Storbritannien uttalades en viss tveksamhet med hänsyn till att det vid vissa brott kan vara önskvärt att en främmande makt inte omedelbart får kännedom om att ett frihetsberövande av en viss person har skett. Det sades å andra sidan att, om frågan sätts in i ett större sammanhang, det måste anses vara av stort värde att principen om en omedelbar underrättelseskyldighet slås fast (prop. 1952: 169 s. 20).

Samtliga de aktuella konventionsbestämmelserna förutsätter att rättigheterna enligt konventionerna skall utövas i enlighet med det mottagande landets egna lagar och förordningar. I Wienkonventionen sägs att lagarna och förordningarna skall medge ett fullt förverkligande av de ändamål för vilka bl. a. underrättelseskyldigheten och besöksrätten är avsedda. I konventionen med Sovjetunionen sägs att lagarna och förordningarna inte skall ominvetgöra rättigheterna enligt konventionen.

Enligt 11 § lagen (1976: 371) om behandlingen av häktade och anhållna m. fl. får den frihetsberövade ta emot besök i den utsträckning det lämpligen kan ske. Han får inte ta emot besök som medför fara från säkerhetssynpunkt. Den som är anhållen eller häktad på grund av misstanke om brott får inte ta emot besök som kan medföra fara för att bevis undanröjs eller att utredningen försvåras. Om det är nödvändigt av säkerhetsskäl eller för att undvika att bevis undanröjs eller att utredningen på annat sätt försvåras, skall en eller flera personer vara närvarande vid besöket. Lagen innehåller även bestämmelser om bl. a. kroppsvisitation av besökare och den frihetsberövades rätt att ta emot och avsända brev. Enligt 21 kap. 9 § rättegångsbalken har dock en offentlig försvarare alltid rätt att i enrum träffa den anhållne eller häktade.

Det är naturligtvis viktigt att konventionernas bestämmelser om underrättelseskyldighet och besöksrätt inte får till följd att brottsutredningen försvåras. Enligt min mening måste man emellertid också beakta att det är fråga om mellanstatliga åtaganden av ett stort antal länder och att Sveriges behandling av dessa frågor kan påverka våra konsulers möjligheter att hålla kontakt med svenskar som berövas friheten utomlands. När det gäller underrättelseskyldigheten kan det som nämnts ibland från utredningssynpunkt vara motiverat att dröja något med underrättelsen. Jag tror emellertid att man allmänt kan säga att det sällan finns tillräckliga skäl att dröja med att informera om ett frihetsberövande mer än något dygn. I det stora flertalet fall bör detta därför inte innebära något problem eftersom det enligt huvudregeln i Wienkonventionen endast krävs att underrättelse skall ske utan dröjsmål.

Även när det gäller rätten till besök och utväxlingen av meddelanden är det viktigt att se till syftet med konventionsbestämmelserna. Hänsynen till exempelvis utredningsintresset kan beaktas inom ramen för nu gällande regler om behandling av häktade och anhållna. Konsulns besök kan således ske i närvaro av åklagare och polis som kan avbryta besöket, om det mellan konsuln och den frihetsberövade avhandlas något som kan äventyra utredningen. Den häktade eller anhållne kan vägras att ta emot eller avsända meddelanden utan föregående granskning, om det finns anledning till det. Konventionsbestämmelserna torde inte kunna åberopas av den frihetsberövade eller konsuln för att vägra en sådan granskning. Det bör emellertid i detta sammanhang påpekas att enligt konventionen med Storbritannien en brittisk konsul alltid har rätt att enskilt samtala med en brittisk medborgare som är berövad friheten i ett mål eller ärende som inte slutligt avgjorts.

Som tidigare har framhållits följer av allmänna folkrättsliga principer att bestämmelserna i Wienkonventionen angående underrättelseskylldighet och besöksrätt bör tillämpas beträffande alla utlänningar, även om konventionen inte har biträtts av alla länder. Detta innebär att bestämmelserna även bör tillämpas på statslösa, som ju kan ha intresse av att få kontakt med konsulära företrädare för det land där de har sitt hemvist.

Av allmänna principer följer vidare att den som är både svensk och utländsk medborgare av svenska myndigheter behandlas enbart som svensk medborgare. Konventionsbestämmelserna tillämpas alltså inte på honom.

Konventionerna kan inte heller anses reglera flyktingrättsliga frågor. Detta innebär att en utländsk konsul aldrig har rätt att företräda eller annars befatta sig med en utländsk medborgare som åberopar flyktingenskap, även om det skulle finnas regler som inte gör underrättelsen om ett frihetsberövande beroende av den frihetsberövades egen inställning.

Undantaget för flyktingar har endast praktisk betydelse i de fall enligt de bilaterala konventionerna då underrättelseskylldigheten är obligatorisk. Enligt min mening måste undantaget uppfattas så att någon underrättelse inte skall ske beträffande utlänningar som fått eller söker fristad här, under åberopande av någon av de grunder som anges i 3, 5 och 6 §§ utlänningslagen (1980: 376), om de inte begär det. Att en senare prövning leder till att de inte får fristad här bör inte föranleda en ändrad bedömning. Redan den omständigheten att någon åberopar grunder för fristad enligt angivna bestämmelser kan nämligen i vissa fall leda till efterräkningar i hemlandet vid en eventuell återkomst dit. Vad som nu sagts gäller även sådana flyktingar och liknande som har hemvist i ett annat land än sitt hemland.

En fråga som vid remissbehandlingen berörts av rikspolisstyrelsen och Landsorganisationen i Sverige är om det skall föreligga en underrättelseskylldighet i fråga om de utlänningar som bott länge i Sverige och kanske har permanent uppehållstillstånd. Även detta fall är i praktiken endast av intresse när underrättelseskylldigheten är ovillkorlig. Många av dessa utlänningar har kanske inget intresse av att hemlandets myndigheter underlättas vid ett eventuellt frihetsberövande. Det rör sig dock sannolikt i så fall i allmänhet om personer som är flyktingar eller har fått fristad här av

något annat skäl och där underrättelseskyldigheten blir beroende av deras medgivande. Vad gäller de övriga kan jag inte se att konventionerna ger någon möjlighet att undanta dem.

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom justitiedepartementet upprättats förslag till

1. lag om underrättelseskyldighet m.m. när utlänningar är berövade friheten.
2. lag om ändring i kungörelsen (1952:644) angående skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul.

5 Specialmotivering

5.1 Förslaget till lag om underrättelseskyldighet m. m. när utlänningar är berövade friheten

1 §

I första stycket regleras underrättelseskyldigheten och skyldigheten att vidarebefordra meddelanden från den frihetsberövade utlänningen till dennes konsulat. I andra stycket regleras skyldigheten att upplysa utlänningen om dennes rättigheter enligt första stycket. Reglerna är utformade i enlighet med Wienkonventionens bestämmelser.

Med utlänning menas den som inte är svensk medborgare. Såsom angetts i den allmänna motiveringen skall den som har både svenskt och utländskt medborgarskap behandlas som svensk medborgare av svenska myndigheter.

Bestämmelserna i lagen är tillämpliga på alla former av frihetsberövanden som beslutats av myndigheter.

Reglerna skall således tillämpas på anhållna och häktade enligt 24 kap. och 25 kap. 9 § rättegångsbalken, 15 § lagen (1976:19) om internationellt samarbete rörande lagföring för brott, 16 § lagen (1957:668) om utlämning för brott, 17 § lagen (1959:254) om utlämning för brott till Danmark, Finland, Island och Norge samt 17 § lagen (1972:260) om internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom. Reglerna skall även gälla dem som efter rättens beslut tas in på rättspsykiatrisk klinik enligt 9 § lagen (1966:301) om rättspsykiatrisk undersökning. Till denna grupp av omhändertaganden hör även hämtning och andra åtgärder i samband med förhör enligt 23 kap. rättegångsbalken.

Bestämmelserna gäller vidare vittnen, som häktas med stöd av 36 kap. 21 § rättegångsbalken för att förmås fullgöra sin vittnesplikt, den som omhändertas med stöd av 9 kap. 10 § andra stycket rättegångsbalken för att inställas till ett sammanträde inför rätten efter ett tidigare misslyckat hämtningsförsök och vidare den som enligt 5 kap. 9 § rättegångsbalken och 16 § förvaltningsprocesslagen (1971:291) tas i häkte för att han stör en

domstolsförhandling. Reglerna skall också gälla vid intagning i kriminalvårdsanstalt och vid tillfälliga omhändertaganden enligt 26 kap. 22 § och 28 kap. 11 § brottsbalken.

Reglerna gäller även frihetsberövanden utan anknytning till straffprocess.

Enligt bestämmelser i 2 kap. 12 § och 6 kap. 9 § konkurslagen (1987:672), 2 kap. 16 § utsökningsbalken och 8 § lagen (1970:741) om statlig lönegaranti vid konkurs kan i vissa fall rätten besluta om häktning av en gäldenär eller – enligt lönegarantilagen – av en arbetsgivare. Även i dessa fall skall reglerna vara tillämpliga.

Också i de fall en utlännning tas i förvar enligt 50 eller 52 § utlänningslagen blir bestämmelserna tillämpliga (jfr dock vad som sagts i den allmänna motiveringen om flyktingar).

Inom bestämmelsernas tillämpningsområde faller även omhändertaganden enligt lagen (1966:293) om beredande av slutna psykiatrisk vård i vissa fall, lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall och i sådant hem som sägs i 12 § lagen (1980:621) med särskilda bestämmelser om vård av unga, tillfälligt omhändertagande och tvångsisolering enligt smittskyddslagen (1988:1472) samt inskrivning i specialsjukhus eller vårdhem med stöd av 6 § lagen (1985:569) om införande av lagen (1985:568) om särskilda omsorger av psykiskt utvecklingsstörda m. fl.

Det finns flera bestämmelser enligt vilka en person i vissa särskilda fall kan omhändertas för kortare tid, i allmänhet upp till sex timmar. Möjligheter till sådant omhändertagande finns t. ex. enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer m. m., lagen (1940:358) med vissa bestämmelser till skydd för försvaret och 6 kap. 3 § järnvägstrafiklagen (1985:192). Vidare har enligt 13 § polislagen (1984:387) polismän en allmän befogenhet att under vissa förhållanden omhänderta personer som genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en fara för denna. Enligt 14 § samma lag får en polisman under vissa förutsättningar omhänderta en okänd person för identifiering, s. k. polisiering.

Sistnämnda typer av omhändertaganden är i allmänhet så kortvariga att det knappast finns anledning att överhuvudtaget överväga om det finns behov av att underrätta om omhändertagandet. I de fall ett sådant omhändertagande kommer att bestå under en längre tid grundas beslutet i allmänhet på andra regler, t. ex. regler om anhållande i rättegångsbalken, vid vilka en underrättelseskyldighet i allmänhet ändå föreligger.

Även andra typer av frihetsberövanden kan i de särskilda fallen bli så kortvariga att det kan ifrågasättas om det är meningsfullt med en underrättelse. Avgörande för om en underrättelse kan underlåtas får då bli om konsulatet hinner nås av underrättelsen i god tid innan frihetsberövandet upphör.

I första stycket anges att underrättelsen skall lämnas av den myndighet som verkställer beslutet om frihetsberövande, i allmänhet polisen eller kriminalvårdsverket. Har den frihetsberövade av polisen överlämnats till en annan myndighet, exempelvis ett häkte eller en vårdinrättning, innan underrättelsen lämnats, blir det den myndigheten som skall lämna underrättelsen. Har underrättelse lämnats, behöver däremot ny underrättelse

inte lämnas i en sådan situation. Inte heller behöver ny underrättelse lämnas om en frihetsberövad utlänning, som avvikit från ett häkte, en kriminalvårdsanstalt eller en vårdinrättning, grips och återförs.

I begreppet konsul innefattas både personal vid konsulatet och sådan personal vid en beskickning som sköter konsulära ärenden. På samma sätt innefattas i begreppet konsulat även beskickning, om landets konsulära ärenden sköts av beskickningen. När det gäller statslösa är det de konsulära företrädarna för det land där den statslöse har sitt hemvist som skall underrättas. Det får ankomma på respektive centralmyndighet att inom sitt ansvarsområde lämna information till de berörda myndigheterna om hur dessa skall få uppgift om vart underrättelsen skall lämnas.

En underrättelse till konsulatet skall bara lämnas om utlänningen begär det. Beträffande medborgare i Storbritannien, Sovjetunionen och Rumänien gäller dock enligt de särskilda konventionerna med dessa länder och lagens övergångsbestämmelse att underrättelse skall ske oberoende av om den som berövats friheten begärt detta. Vad som nu sägs gäller dock inte om den frihetsberövade gör gällande att han är flykting eller liknande. Beträffande denna fråga hänvisas till den allmänna motiveringen.

När det gäller personer som tagits om hand för slutet psykiatrisk vård ligger det i sakens natur att dessa inte alltid är i stånd att begära att en underrättelse lämnas. Det får då ankomma på en eventuell god man eller de ansvariga på sjukhuset att med hänsyn till den intagnes intressen avgöra om underrättelse skall ske, såvida underrättelseskyldigheten inte är ovillkorlig.

En underrättelse skall lämnas utan dröjsmål. Kan konsulatet inte nås per telefon, kan underrättelsen sändas med post. Av underrättelsen bör i så fall framgå att försök gjorts att nå konsulatet per telefon. Vid brottsutredningar kan tidpunkten för underrättelsen ibland ha betydelse. I sådana fall bör samråd ske mellan åklagaren och den myndighet som verkställer frihetsberövandet. Vad som nu sagts gäller även meddelanden från utlänningen till konsulatet.

Beträffande medborgare i Storbritannien, Frankrike och Sovjetunionen gäller enligt de särskilda konventionerna med dessa länder och övergångsbestämmelsen till den nya lagen att underrättelsen skall ske omedelbart. Detta innebär i förhållande till Sovjetunionen att underrättelsen skall lämnas inom loppet av en till tre dagar från tidpunkten för frihetsberövandet beroende på kommunikationsförhållandena.

2 §

I bestämmelsen regleras konsulns rätt enligt konventionerna att kommunicera med den frihetsberövade och att bistå honom. Grundläggande för bestämmelsen är att ingenting får göras mot den frihetsberövades vilja.

3 §

I bestämmelsen regleras en viktig inskränkning i åtagandena gentemot främmande länders konsulat. Rätten att kommunicera med den frihetsbe-

rövade får utövas endast inom ramen för de regler som gäller allmänt för dennes rätt till besök och utväxling av meddelanden. Regler av detta slag finns bl. a. i 9–11 §§ lagen (1976: 371) om behandling av häktade och anhållna m. fl. och 25–30 §§ lagen (1974: 203) om kriminalvård i anstalt. Vid tillämpning av dessa regler bör myndigheterna emellertid beakta syftet med bestämmelserna i 1 och 2 §§ i den föreslagna lagen. Ett besök bör således inte förhindras, om det inte finns tungt vägande skäl mot att besöket skall tillåtas. Som anförs i den allmänna motiveringen bör man i stället utnyttja möjligheten att ha någon närvarande vid besöket. En brittisk konsul har dock alltid rätt att enskilt tala med en brittisk medborgare som är berövad friheten i ett mål eller ärende som inte slutligt avgjorts, se övergångsbestämmelsen.

Ikraftträdande m. m.

De mer vittgående åtaganden om underrättelseskyldighet och – såvitt gäller Storbritannien – besöksrätt som de bilaterala konsularkonventionerna innehåller skall gälla i stället för lagens bestämmelser. Undantagen behandlas i specialmotiveringen till de berörda lagrummen.

5.2 Förslaget till lag om ändring i kungörelsen (1952: 644) angående skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul

Eftersom 3 § i kungörelsen motsvaras av bestämmelser i den nya lagen föreslås paragrafen bli upphävd.

6 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta förslagen till

1. lag om underrättelseskyldighet m. m. när utlänningar är berövade friheten.
2. lag om ändring i kungörelsen (1952: 644) angående skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul.

7 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan att föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden lagt fram.

Häktningsutredningens lagförslag

Förslag till

Lag om underrättelseskyldighet m. m. vid frihetsberövande av utländska medborgare

1 § Har en utländsk medborgare tagits in i kriminalvårdsanstalt, berövats friheten som anhållen eller häktad eller på annat sätt omhändertagits eller tagits i förvar skall han upplysas om att han har rätt att begära att hans konsulat eller diplomatiska beskickning omedelbart underrättas om frihetsberövandet och att konsul eller diplomatisk personal har rätt att besöka honom och samtala och brevväxla med honom om han inte motsätter sig detta.

2 § Innehåller ett avtal som Sverige har ingått med en främmande stat mer vittgående åtaganden än som anges i 1 § gäller det avtalets bestämmelser.

En underrättelse eller ett besök enligt 1 § får dock aldrig ske mot den utländske medborgarens vilja om han har fått en fristad här i landet enligt bestämmelserna i 3, 5 eller 6 § utlänningslagen (1980:376). Detsamma gäller om han har begärt sådan fristad så länge frågan ännu inte har avgjorts.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1988-12-01

Närvarande: f. d. regeringsrådet Stig Nordlund, regeringsrådet Elisabeth Palm, justitierådet Johan Lind.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 17 november 1988 har regeringen på hemställan av statsrådet och chefen för justitiedepartementet Freivalds beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om underrättelseskyldighet m. m. när utlänningar är berövade friheten

2. lag om ändring i kungörelsen (1952:644) angående skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul.

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Stefan Strömberg.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Innehåll

Proposition om underrättelseskyldighet m. m. när utländska medborgare är berövade friheten	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag av regeringsprotokoll den 17 november 1988	11
1 Inledning	11
2 Bakgrund	12
3 Allmän motivering	13
3.1 Konsularkonventionerna och gällande svenska regler om underrättelseskyldighet m. m.	13
3.2 Sveriges internationella åtaganden bör införlivas med svensk rätt genom lag	15
4 Upprättade lagförslag	19
5 Specialmotivering	19
5.1 Förslaget till lag om underrättelseskyldighet m. m. när utlänning är berövad friheten	19
5.2 Förslaget till lag om ändring i kungörelsen (1952:614) angående skyldighet för myndighet att i vissa fall meddela underrättelse till brittisk konsul	22
6 Hemställan	22
7 Beslut	22
Bilagor	
Bilaga 1 Häktningens utredningens lagförslag	23
Bilaga 2 Lagrådets yttrande	24

